

**OSLO
STATSADVOKATEMBETER**

*Kvalitetsundersøkelse
Inndragning*

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	3
2	Hovedfunn	4
3	Saksgjennomgang	6
3.1	Innledning.....	6
3.2	Er inndragning tematisert i etterforskningsplan?.....	6
3.3	Er det gjort noe for å identifisere/lokalisere utbyttet, eventuelt i hvilken fase og om det er tatt beslag	7
3.4	Verdiinndragning.....	9
3.5	Utbytte – tema i avhør	9
3.6	Påtalevedtak	10
3.7	Er inndragning adekvat behandlet – spørsmål 16?.....	11
4	Tiltak til oppfølging.....	14

1 Innledning

Riksadvokaten besluttet i brev av 27. september 2021 at statsadvokatene, som et ledd i fagledelsen, skulle gjennomføre en begrenset kvalitetsundersøkelse rettet mot inndragning i annet halvår 2022. I den forbindelse nedsatte Riksadvokaten en arbeidsgruppe som skulle vurdere hvordan en kvalitetsundersøkelse om inndragning best kunne gjennomføres.

Oslo statsadvokatembeter igangsatte undersøkelsen i uke 36 2022. Under gjennomføringen fant vi at saksutvalget ikke var egnet til å besvare spørreundersøkelsen og at ca. 50 % av sakene som ble gjennomgått ga lite veiledning om politiets innsats på dette området. Oslo statsadvokatembeter besluttet derfor, i samråd med Riksadvokaten, å midlertidig stanse gjennomgangen.

Riksadvokaten har deretter gjennomgått undersøkelsen på nytt og besluttet at samtlige regionale statsadvokatembeter skulle gjennomføre undersøkelsen høsten 2023. Utarbeidelse av spørsmål og svaralternativer i undersøkelsen, samt utvalg av saker og tidsperiode er gjort av Riksadvokaten.

Oslo statsadvokatembeter har gjennomført undersøkelsen i tidsrommet 9. – 13. oktober 2023. Ved gjennomgangen har statsadvokatene Stein Vale, Jeanette Westlund Hegna, Asbjørg Lykkjen, Ane Evang, Johan Strand Moldestad, samt førstestatsadvokat Nina Prebe, deltatt. Samtlige statsadvokater har gjennomgått saker fra både Oslo og Øst politidistrikter.

Rapporten er felles for Oslo og Øst politidistrikter. Ved behov er det gitt særskilte kommentarer for det enkelte politidistrikt.

Under saksgjennomgangen har vi hatt jevnlig møter for å sikre at vi i størst mulig grad har vurdert spørsmålene likt. Det var fortløpende dialog med Riksadvokaten under gjennomgangen og nødvendige avklaringer/presiseringer er gjort i samråd med Riksadvokaten. Vi har oppdatert veilederen med de forutsetninger som vi mener er nødvendig for å svare på spørsmålene og da ut fra formålet med undersøkelsen, nemlig hvordan politiet og påtalemyndigheten håndterer inndragning.

2 Hovedfunn

- Politiets straksetterforskning er gjennomgående god ved at både penger og/eller andre verdier sikres og tas i beslag av patruljene.
- Flere av de utvalgte sakene er håndtert på tilfredsstillende måte selv om det ikke har vært aktuelt med inndragning. Dette gjelder særlig helerisaker hvor verdigjenstanden tilbakeleveres rett eier.
- Det er eksempler på at politiet både har etterforsket mulig utbytte, samt sikret og inndratt dette. Saksgjennomgangen viser at begge politidistrikter har både vilje og evne til å etterforske og iretteføre saker med inndragningskrav.
- Det er flere eksempler på at politiet har undersøkt om det er andre utestående krav mot gjerningspersonen som eventuelt kan dekkes av beslaglagte penger, og hvor det er notoritet om dette ved rapport i straffesaken.
- Vår gjennomgang viser at påtalemyndigheten ikke i tilstrekkelig grad følger opp beslag med inndragning og at verdier derfor dessverre leveres tilbake til gjerningspersonen. Vi har funnet at 36 % av sakene ikke er håndtert tilfredsstillende med tanke på inndragning. Det er ingen eksempler på at det er inndratt andre verdier som f.eks. beslaglagte Rolex-klokker eller dyre klær.
- Det er få eksempler på at politiet har etterforsket og sikret mulig utbytte utover det som er tatt i beslag innledningsvis og det generelle inntrykket er at inndragning av utbytte ikke har høy prioritet. Det bemerkes at sakens karakter kan tilsi at det ikke er grunn til å etterforske opp mot inndragning, slik at funnet ikke nødvendigvis er kritikkverdig. Imidlertid viser gjennomgangen at politiet, i saker hvor det er grunn til å etterforske ytterligere og sikre verdier, ikke har gjort dette. Rollen som påtalefaglig etterforskningsleder (PÅL) innebærer ikke bare å konstatere at bevisene ikke holder og henlegge saken. PÅL skal også vurdere om det er gjort tilstrekkelige etterforskningsskritt.
- Det er flere eksempler på at påtalemyndigheten har tatt forbehold om inndragning i tiltalebeslutningen, men hvor dette ved en feil likevel ikke er påstått under hovedforhandling. Verdiene er da utlevert domfelte i ettertid i stedet for at det er utferdiget inndragningsforelegg. I noen av disse sakene har politiet vært informert om muligheten for f.eks. tolletaten å ilegge et overtredelsesgebyr for det tilfelle saken ikke leder til inndragning, uten at dette er fulgt opp fra påtalemyndigheten i politiet.
- Det er ingen egeninitierte narkotikasaker i saksutvalget. Det er videre ingen saker som viser at politiet etterforsker eventuelle bakmenn, selv om det er klare bevis mot et mottagerledd.

- Det er i enkelte saker manglende notoritet om hva som skjer med verdier som er omtalt i saken og da i særdeleshet penger. Dette gjelder både der verdiene er tatt i beslag eller der verdiene er omtalt i saken uten formell beslutning om f.eks. beslag. Det er videre uklart hvilken hjemmel som er brukt ved utkvittering av kontanter som politiet ikke har identifisert eier av. Det bemerkes at det er mulig å inndra midler hvor eier er ukjent i sak mot lovbrøyer, jf. straffeloven § 74.
- Av de gjennomgåtte sakene er det svært få saker hvor tiltalebeslutningen gjelder omsetning av narkotika til tross for at det foreligger klare bevis, endog erkjennelse, for dette. Dette gjelder både tiltalebeslutninger utferdiget av politiet og statsadvokaten. Tiltalen omfatter eventuelt heleri og i de fleste av sakene er eventuelle beslaglagte penger inndratt i medhold av straffeloven § 67. Se nærmere under pkt. 3.6. Selv om en narkotikasak i BL er registrert som en oppbevaringssak og en helerisak, kan det likevel tas ut siktelse/tiltale for salgsvirksomhet eller etterforske mer for å avklare om siktede også har bedrevet salgsvirksomhet.
- Det er flere eksempler på at politiet avgjør en sak om heleri før eller i forbindelse med at sak om oppbevaring av narkotika sendes statsadvokaten med innstilling om tiltale. Når det er nær sammenheng mellom forholdene skal begge deler avgjøres av statsadvokaten.

3 Saksgjennomgang

3.1 Innledning

Utvalget av saker gjelder grov miljøkriminalitet som er rettskraftig avgjort i tidsrommet januar 2019 til 1. juli 2022, samt grove narkotikalovbrudd og heleri/hvitvasking som er rettskraftig avgjort i tidsrommet 1. januar 2022 til 1. juli 2023.

Det tildelte saksutvalget gjaldt totalt 193 saker, hvorav 94 saker fra Oslo politidistrikt og 99 fra Øst politidistrikt.

Av 193 saker er det 96 saker som både anses egnet og hvor det er funnet å være inndragningspotensiale i saken. Resultatet er tilnærmet likt for begge politidistrikter. I saker hvor det ble vurdert at det ikke forelå inndragningspotensiale skyldes dette i all hovedsak at aktuell gjenstand er tilbakelevert rett eier (36 saker) eller at det ikke er holdepunkter for utbytte i saken (16 saker). Vurderingen av om saken har inndragningspotensiale er tatt ved sakens initialfase. Det presiseres at det ligger ingen kritikk i dette. Spørsmålene ble tilføyet i den oppdaterte undersøkelsen nettopp for å unngå at statsadvokatene svarte på spørsmål som ikke ville gi informasjon om hvordan politiet håndterer inndragning i straffesakene.

Fordelt på sakskategori:

- Grov miljøkriminalitet – 11 saker, hvorav kun 1 sak er vurdert som egnet og med inndragningspotensiale.
- Grov narkotikalovbrudd – 87 saker, hvorav 61 saker er vurdert som egnet og med inndragningspotensiale.
- Heleri/hvitvasking – 95 saker, hvorav 34 saker er vurdert som egnet og med inndragningspotensiale.

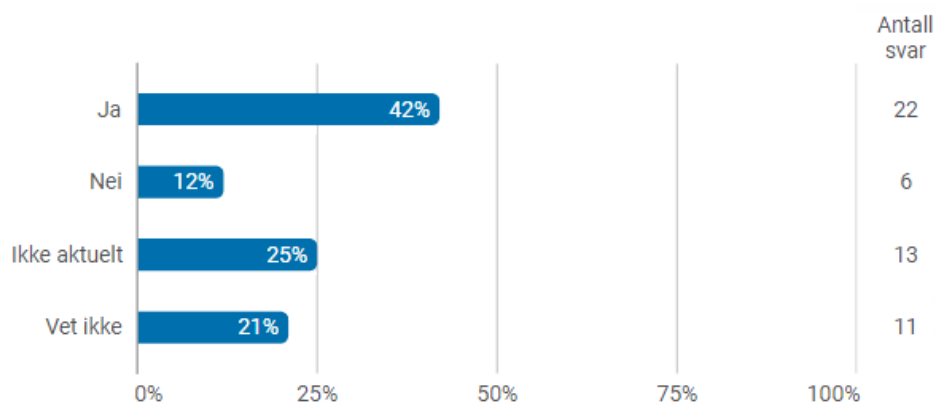
Det bemerkes at for flere av spørsmålene var det mulig å krysse av for flere svaralternativer. Det betyr f.eks. at det kan være et mindre antall unike saker enn svar, noe som kan påvirke bl.a. prosentsetningen.

3.2 Er inndragning tematisert i etterforskningsplan?

Vi har svart "ikke aktuelt" i saker hvor vi ikke finner etterforskningsplan eller arbeidslogg og hvor vi mener det ikke er grunn til å ha slik plan. Vi har svart "vet ikke" i en rekke saker fordi det er informasjon om at politiet har en etterforskningsplan som vi ikke har hatt tilgang til i forbindelse med undersøkelsen.

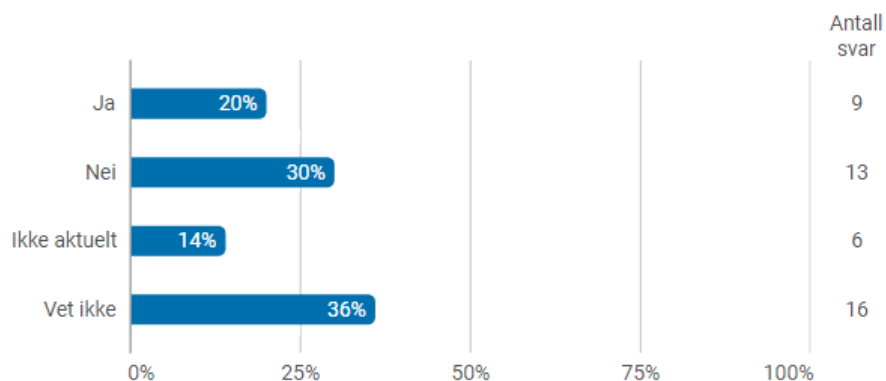
For Oslo politidistrikt:

1. Er inndragning tematisert i indicia/e-plan/arbeidslogg?

For Øst politidistrikt:

1. Er inndragning tematisert i indicia/e-plan/arbeidslogg?

For at inndragning skal gis nødvendig prioritet i etterforskningen er det sentralt at dette også omhandles i etterforskningsplaner og/eller arbeidslogger. Det må så tidlig som mulig stilles spørsmål om det er begått en straffbar handling som har gitt eller kan gi utbytte, hvor utbyttet er, hvor stort det er, hvordan inndragningskravet kan sikres og hvem inndragningskravet skal rette seg mot.

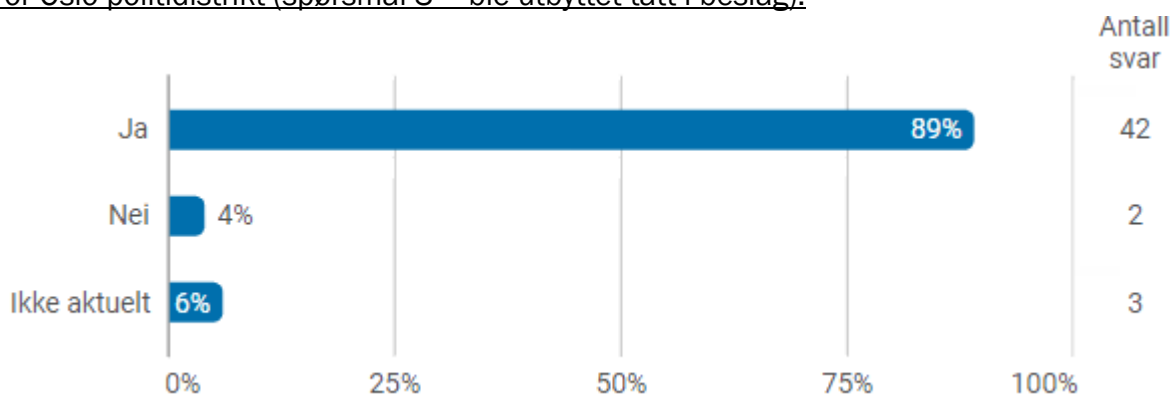
3.3 Er det gjort noe for å identifisere/lokalisere utbyttet, eventuelt i hvilken fase og om det er tatt beslag

Dersom det er besluttet ransaking og/eller foretatt ransaking har vi svart "ja" på spørsmålet om det er gjort noe for å lokalisere utbyttet. Dette uavhengig av om det er gjort funn. Det samme gjelder om det er tatt beslag ved f.eks. frivillig overlevering av penger.

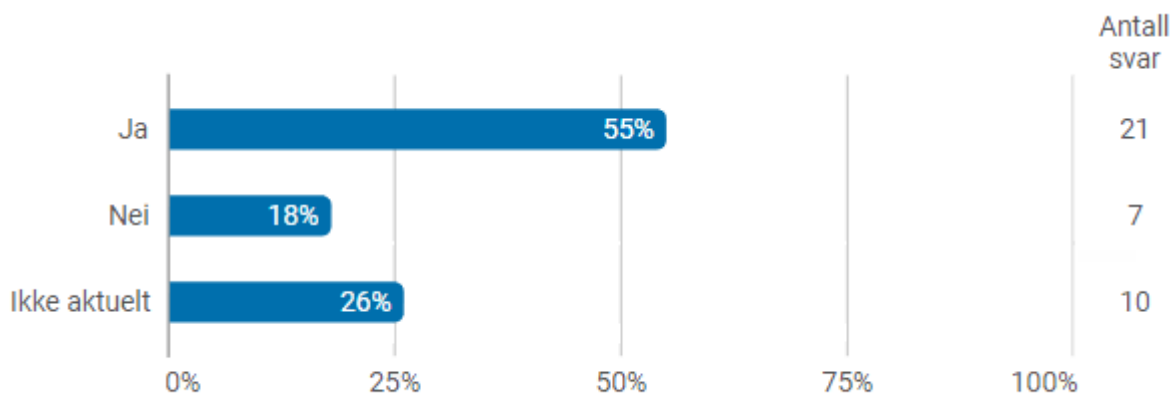
I 85 av 96 saker (89 % av sakene) har politiet gjort noe for å lokalisere utbyttet, hvorav dette er gjort i innledningsfasen i 82 av disse. Det er vurdert at dette også er gjort "senere i etterforskningen" i 48 av sakene. Resultatet er tilnærmet likt for begge politidistrikter.

Når det gjelder spørsmålet om utbyttet ble tatt i beslag (spørsmål 3) har vi svart "nei" i saker hvor det er informasjon om utbytte som kunne vært tatt i beslag og "ikke aktuelt" der det ikke er slik informasjon. Vi har videre svart "ikke aktuelt" dersom det er beslag av annet enn utbytte, f.eks. våpen og/eller narkotika. Dette ut fra formålet med undersøkelsen som er å vurdere politiets innsats opp mot inndragning av utbytte/vinning.

For Oslo politidistrikt (spørsmål 3 – ble utbyttet tatt i beslag):

For Øst politidistrikt (spørsmål 3 – ble utbyttet tatt i beslag):

Det er vår oppfatning at det er mulighet for inndragning i flere saker enn gjennomgangen viser. Dette gjelder bl.a. å inndra det som rent faktisk tas i beslag av verdier, herunder kontanter og andre verdisaker. Ett av våre hovedfunn er for øvrig at politiet i liten grad har etterforsket mulig utbytte/vinning utover det som er tatt i beslag.

3.4 Verdiinndragning

Undersøkelsen er lagt opp slik at dersom det er tatt beslag utgår spørsmål om verdiinndragning med unntak av spørsmål 4.3 (spørsmål om hefte/håndpant). Det er kun 10 saker hvor det ikke er tatt beslag og i 9 av disse er det ikke gjort etterforskning med tanke på verdiinndragning. Hvis utbyttet er lite har vi svart "ikke aktuelt" på spørsmålet. Etterforskning opp mot verdiinndragning må kunne forsvares med tanke på hvilken ressursbruk som kreves.

I 64 av 96 saker har statsadvokatene vurdert at det ikke er aktuelt med heftelse. Videre er det svart "nei" på om det er tatt heftelse/håndpant i 31 av 96 saker. Det bemerkes at "nei-svar" ikke nødvendigvis er kritikk mot politiets arbeid fordi vi ikke har blitt bedt om å vurdere politiets etterforskning opp mot verdiinndragning.

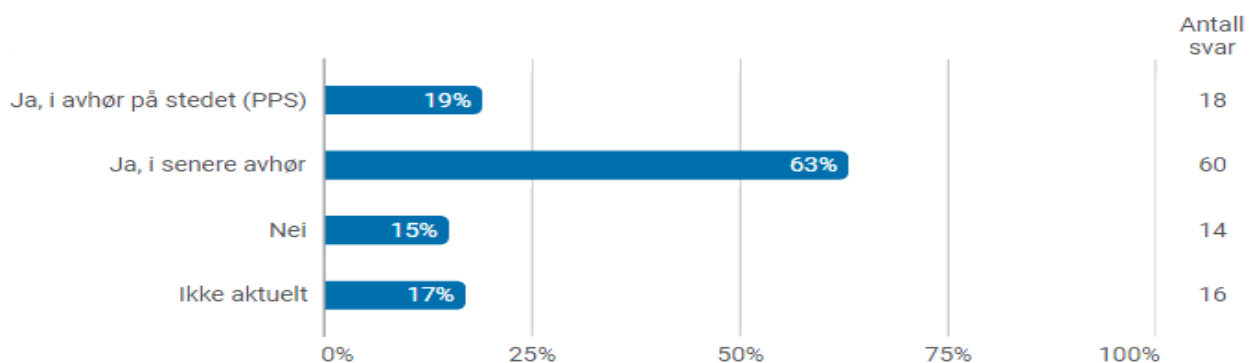
3.5 Utbytte – tema i avhør

Ved besvarelsen har vi sett hen til at utbytte indirekte kan være tema ved spørsmål om f.eks. størrelsen på omsetning av narkotika. Selv om dette konkret relaterer seg til straff og skyld har det også en side til mulig vinning/utbytte. Vi har derfor svart "ja" på om utbytte/inndragning er tema i avhør i slike tilfeller og selv om det ikke er et stort tema. Kvaliteten på etterforskningen som sådan er vurdert under spørsmål 16.

Vi har for øvrig svart "ikke aktuelt" der mistenkte ikke har latt seg avhøre.

Når det gjelder hvorvidt utbytte er tema i vitneavhør, har vi kun vurdert vitner som relevante i den forbindelse. Hvis det kun er tatt avhør av vitner som ikke har slik relevans har vi svart "ikke aktuelt". Vi har også sett på avhør av eventuelle medsiktede der det er aktuelt.

Begge politidistrikter (spørsmål 5 – om utbytte er tema i avhør av mistenkt/siktet):

Det er kun et fåtall av sakene (14 av 96 saker) hvor vi har funnet at utbytte ikke er et tema overhodet.

På spørsmål om utvidet inndragning er tema i avhør av mistenkt/siktet (spørsmål 6) har vi svart "ja" i 20 av 96 saker, "nei" i 22 saker og at det ikke er aktuelt i 54 av sakene. Det bemerkes at spørsmål om utbytte som sådan også kan ha betydning for vurderingen av om det

er eller kan være grunnlag for utvidet inndragning. Vi ser imidlertid at spørsmål om økonomi generelt, herunder om man eier noe og eventuelt hva man eier, kan stilles oftere enn det gjøres i dag.

3.6 Påtalevedtak

Det er truffet positivt påtalevedtak i 63 av sakene, hvorav 44 av disse er tiltalebeslutning og 15 er begjæring om tilståelsesdom (spørsmål 8 og 8.1). I en av sakene er det gitt både påtaleunntatelse og skrevet inndragningsforelegg til tross for at inndragning kan settes som vilkår for påtaleunntatelsen. Det er i 5 saker svart "ikke aktuelt". Dette er saker hvor f.eks. forholdet er foreldet og henlagt av den grunn.

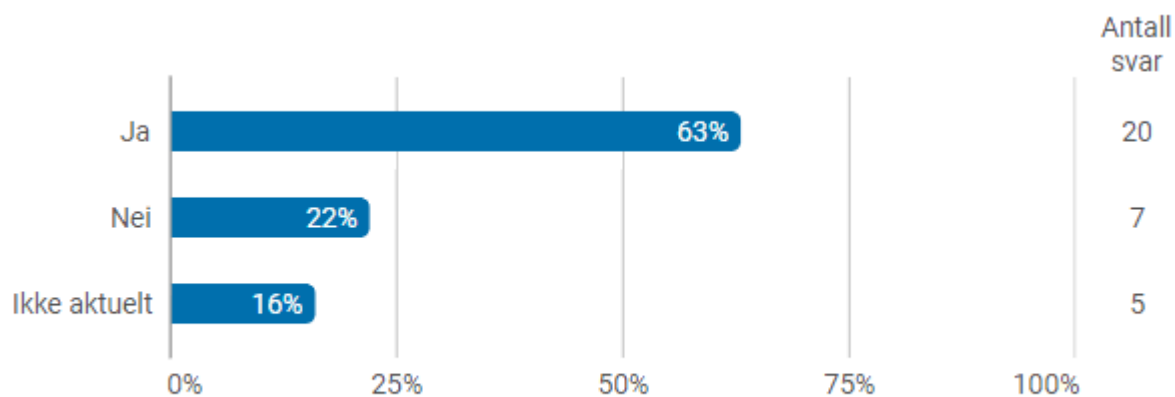
Som nevnt under pkt. 2 ser vi at det i liten grad utferdiges tiltale for salg av narkotika selv om det er klare bevis for dette i saken. Det er skrevet gode rapporter fra patruljene hvor det blant annet vises til hvordan stoffet er pakket og om det vurderes klargjort for salg. Videre om det er funnet vekt og/eller kontanter sammen med stoffet. Politiet har i del tilfeller også sjekket telefoner og/eller vipps med formål om å undersøke om det er indikasjoner på salg av narkotika. I enkelte av sakene er det ikke tatt ut tiltale for salg til tross for at siktede erkjenner salg og forklarer seg om vinning utover det politiet har tatt i beslag.

I en del av sakene ser vi at politiet utferdiger tiltale for heleri og på den måten sikrer at utbyttet inndras i medhold av strl. § 67. Gjennomgangen viser imidlertid også saker hvor forholdet henlegges og beslaget leveres tilbake. Dette er svært uheldig og i realiteten bidrar politiet til at siktede får dokumentasjon på at midlene er vurdert å ha lovlig opphav. Vi ser også at politiet i en del tilfeller leverer tilbake penger uten at det er sjekket med andre statlige aktører om mulige utestående krav.

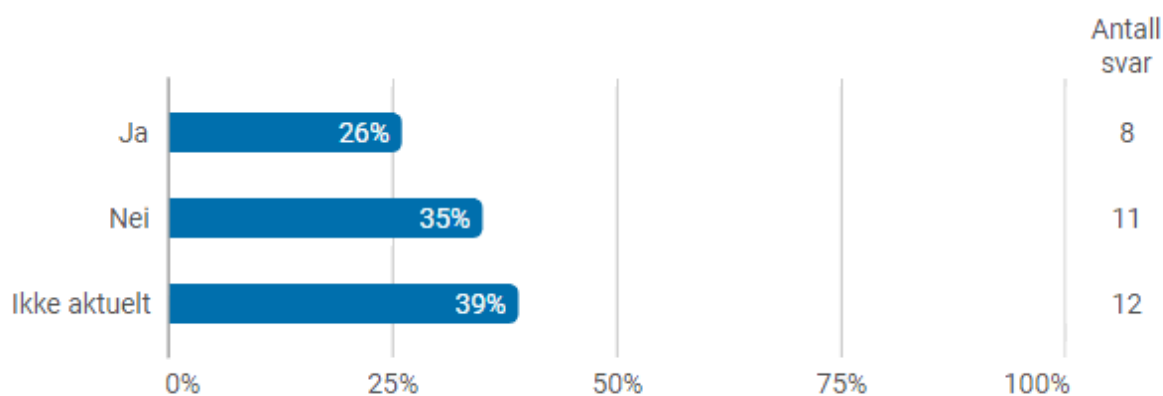
Vår gjennomgang har vist at statsadvokaten som oftest følger politiets forslag om tiltale for heleri, selv om det er holdepunkter for omsetning. Det kan være gode grunner for dette ved f.eks. at det vurderes å være lite hensiktsmessig å returnere den aktuelle saken for ytterligere etterforskning. Det er imidlertid viktig at statsadvokaten da formidler til politiet at saken med fordel kunne vært etterforsket opp mot omsetning av narkotika. Vi finner imidlertid også tilfeller hvor bevissituasjonen er slik at statsadvokaten burde utferdiget tiltale for omsetning og tilhørende inndragning, men likevel følger politiets innstilling om oppbevaring og/eller heleri.

På spørsmål om inndragning ble tatt med i påtalevedtaket viser gjennomgangen følgende (spørsmål 9):

For Oslo politidistrikt:

For Øst politidistrikt:

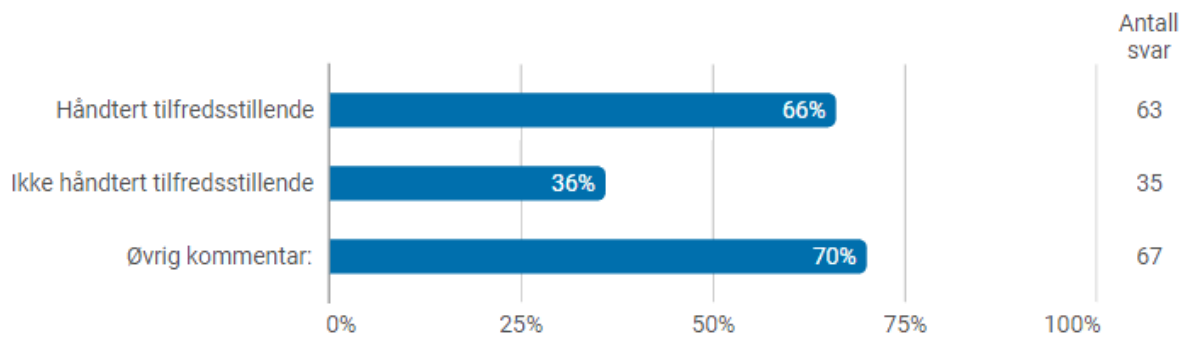
Selv om tallgrunnlaget er lite, er det bekymringsfullt at det for Øst politidistrikt er vurdert at det i over halvparten av aktuelle saker ikke ble tatt med påstand om inndragning i påtalevedtaket.

Det er i 12 av 16 saker vurdert at inndragning burde vært tatt med i påtalevedtaket (spørsmål 10).

Det er i all hovedsak med hjemmel i straffeloven § 67 at inndragning er foretatt, både i påtalevedtaket og i dom (spørsmål 9.1 og 12.1).

3.7 Er inndragning adekvat behandlet – spørsmål 16?

Resultatet viser samlet at inndragning/vinning er tilfredsstillende håndtert av politiet i 63 av sakene og ikke tilfredsstillende i 35 av sakene. Til informasjon kunne det krysses av for flere

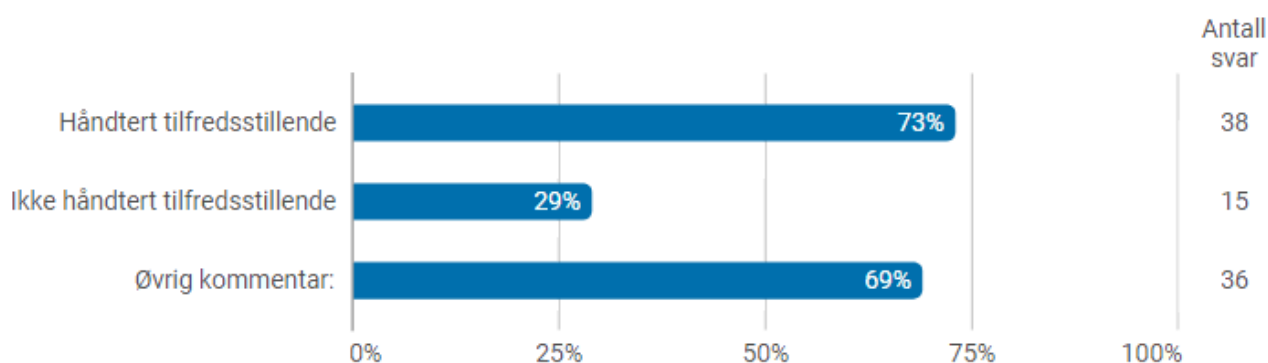

Som nevnt over er det mye som tyder på at påtalemyndigheten ikke følger opp de beslag som er sikret under etterforskningen. Årsaken er trolig sammensatt og kan skyldes manglende kompetanse og/eller kapasitet. Oslo statsadvokatembeter har fått forståelsen av at flere politijurister opplyser at de skal tilskjære sakene i størst mulig grad og avgjøre den enkelte sak tidligst mulig. Dette kan også være en medvirkende årsak til at inndragningskrav ikke forfølges.

Oslo statsadvokatembeter har gitt føringer om at saker, der kompetansen dels ligger hos politiet og dels hos statsadvokaten, skal avgjøres av statsadvokaten dersom sakene har slik sammenheng at de bør avgjøres under ett. Vi registrerer ved gjennomgangen at politiet regelmessig avgjør f.eks. helerisak som er opprettet på grunn av funn av kontanter sammen med narkotikabeslag. I slike tilfeller skal både helerisaken og narkotikasaken avgjøres av statsadvokaten. Dette sikrer at statsadvokaten har mulighet til å vurdere om det skal utferdiges tiltale for heleri eller f.eks. omsetning av narkotika, eller eventuelt sendes tilbake for ytterligere etterforskning. Der politiet før innsendelse henlegger saken og utkwitterer de beslaglagte verdiene kommer ikke statsadvokaten i posisjon til å foreta en selvstendig vurdering av om bevisene holder både for eventuell tiltale, men også for inndragning. Det er grunn til å påpeke at politiet kan holde på beslaget inntil saken er rettskraftig avgjort. Gjerningspersonen kan eventuelt kreve å få brakt spørsmål om opprettholdelse inn for domstolen.

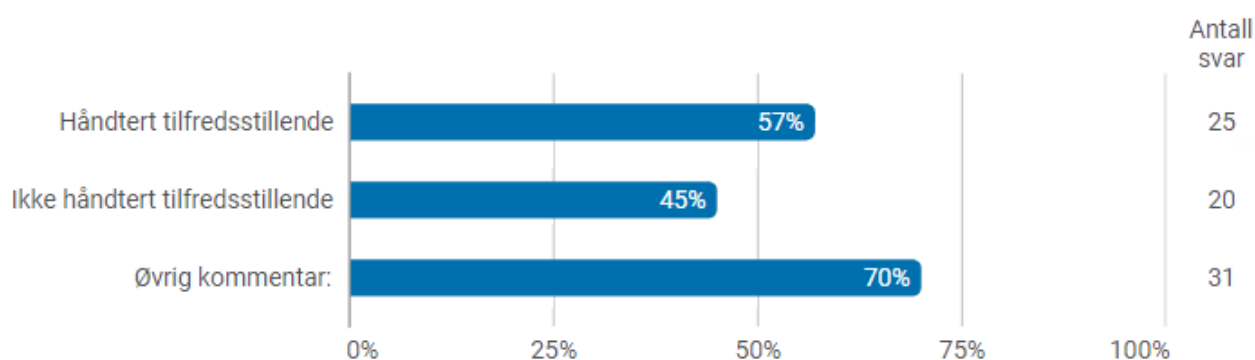
Vi stiller for øvrig spørsmålsteget ved om politijuristene anvender riktig beviskrav ved fastsettelse av utbyttets omfang. Det fremgår av straffeloven § 67 annet ledd, siste punktum, at utbyttet kan fastsettes skjønnsmessig dersom størrelsen ikke kan godtgjøres. Bestemmelsen innebærer at det er tilstrekkelig å legge til grunn det omfang som er mest sannsynlig.

For Oslo politidistrikt (spørsmål 16 – er spørsmålet om vinning adekvat håndtert fra politiet):

Saksgjennomgangen viser at inndragning av utbytte er tilfredsstillende håndtert i 73 % av tilfellene.

For Øst politidistrikt (spørsmål 16 – er spørsmålet om vinning adekvat håndtert fra politiet):

For Øst politidistrikt er 57% av sakene vurdert å være håndtert tilfredsstillende, mens 45 % er vurdert å ikke være håndtert tilfredsstillende. Flere av tilbakemeldingene fra statsadvokatene gjelder manglende påtaleavgjørelse for omsetning av narkotika. En av sakene gjelder beslag av ca. kr 130 000,-, samt 1 kg kokain. Det blir opprettet helerisak, som henlegges. Etter statsadvokatens oppfatning kunne det i den konkrete saken vært utferdiget tiltale for narkotikaheleri med påstand om inndragning eller vurdert å nedlegge påstand om utvidet inndragning etter straffeloven § 68. Pengene blir i stedet utkvittert domfelte med renter. Det er også eksempler på saker hvor tollmyndigheten anmelder valutasmugling og tar kontantene i beslag, men hvor dette ikke er adekvat fulgt opp fra politiets side. I en sakene utferdiges det inndragningsforelegg for nærmere kr 150 000,-, men pengene er hverken ført inn eller ut av straffesaken. For Øst politidistrikt bemerkes at det var også flere saker med lang saksbehandlingstid, blant annet saker fra 2017 og 2018. Disse er først avgjort i 2022.

4 Tiltak til oppfølging

- Politidistriktene må sikre at politijuristene følger opp inndragning av beslaglagte verdier på egnet måte.
- Politidistriktene må kartlegge om det er behov for kompetansehevende tiltak og da særlig for påtalemyndigheten.
- Politidistriktene bør vurdere å etablere en egen "påtaleinndragningsspesialist" i likhet med inndragningsspesialistene med politifaglig bakgrunn.
- Rutiner for beslag av kontanter må gjennomgås og det må sikres notoritet over hva som skjer med beslaglagte verdier ved rettskraftig avgjørelse og med hvilken hjemmel.
- Oslo statsadvokatembeter må ved enkeltsaksbehandlingen sikre at det tas forbehold om inndragning i saker der det er aktuelt, samt gi tilbakemeldinger til politiet dersom det er mangler ved etterforskningen og/eller påtaleavgjørelsen.
- Inntil videre skal påtaleansvarlige kommentere hvorvidt inndragning av utbytte er aktuelt i alle straffesaker som sendes Oslo statsadvokatembeter.
- Oslo statsadvokatembeter mener det er hensiktsmessig å ha møte med begge politidistrikters inndragningsspesialister for å avklare i hvilken grad vi kan bidra til å øke fokuset på inndragning. Det er viktig at påtalemyndigheten i politiet også deltar i et slikt møte.

Oslo statsadvokatembeter vil ta initiativet til et møte med politidistriktenes ledelse tidlig i 2024 for å følge opp politiets arbeid med inndragning.

Oslo, 28. november 2023

Lars Erik Alfheim
embetsleder

Nina Prebe
førstestatsadvokat